

Etikk – aldri uaktuelt

Etisk Råd hadde gleden av å høre og diskutere med filosof Øyvind Kvalnes på vårt møte i mars.

Noen noterte momenter forsøkes gjengitt her som et lite supplement til NTFs nettbaserte kurs i etikk. Et kurs vi håper er tatt i bruk i praksiser landet rundt.

Vi kjenner Kvalnes fra hans artikkel i Tidende nr. 5, 2015, Profesjon og interesse: Om moralsk nøytralisering blant tannleger.

I forelesningen presenterte Kvalnes spennende og sentrale dimensjoner ved etikk, nemlig etikkens verktøy og ytringsklima.

Først av alt er det viktig å erkjenne at alle mennesker kan, under visse forutsetninger, trå feil. Vi er alle sårbare, og trenger noen å snakke med, diskutere med, få innspill fra og møte motstand fra i vår hverdag som yrkesutøvende tannleger.

Etikkens verktøy

Moral uttrykker personlige og felles oppfatningene om rett og galt i omgang mellom mennesker.

Etikk uttrykker en systematisk refleksjon om rett og galt i omgang med mennesker, den handler om hvordan vi tenker. En kan handle på moralsk intuisjon men etter etisk analyse.

Etikk er et fag. Vi kan ta eksamen i etikk men ikke i moral.

Eksempel på verktøy man kan benytte i det daglige, for å komme fram til om man er på etisk trygg grunn:

Hvordan kan vi skille mellom en gave og en bestikkelse? Man bør gjøre seg følgende refleksjoner:

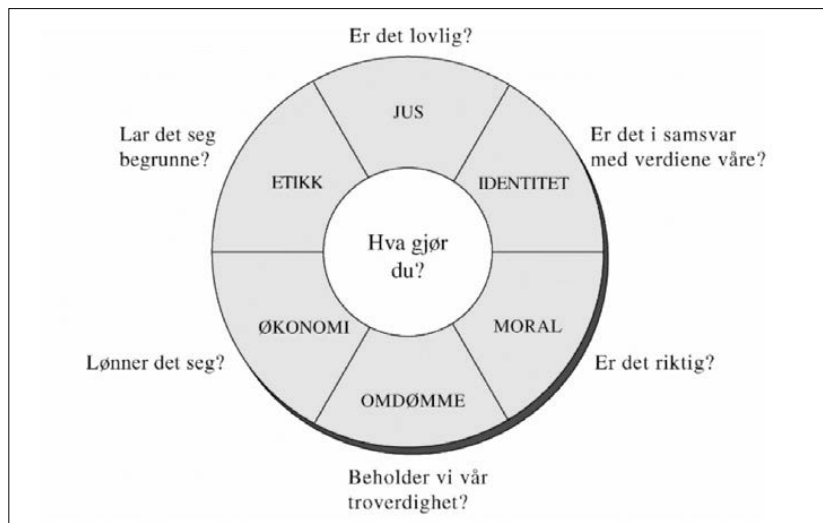
Hva er hensikten?

Hvilket tidspunkt kommer oppmerksomheten på – før eller etter en avgjørelse?

Hva er verdien – stor eller liten?

Kanskje aller viktigst: Kan jeg være åpen om gaven? (offentlighetsprinsippet). Hvordan fremstår det for andre? Tåler det å komme på trykk i avisen?

Kvalnes og Øverenget (2012), Ethical Navigation in Leadership Training, Nordic Journal of Applied Ethics

«Navigasjonshjulet» er et oversiktlig og lett forståelig analyseverktøy for å stille viktige spørsmål og finne svarene som kan veilede gjennom etiske dilemma i en gitt konkret problemstilling.

Ytringsklima

Ytringsklima er viktig for etikk i hverdagen. Daglig kan det skje ting vi er blitt «blinde for», dvs rutiner gjør blind. Alle kan trenge noen som kan gjøre en oppmerksom på «feil» en gjør systematisk. Ved å etablere tydelig rangordning i et arbeidsmiljø blir det høyere terskel for å si fram om feil som begås, eller mistenkes begått. Jo lenger en venter med å ta opp en sak, dess vanskeligere blir det å snakke om den. Det anbefales en flat struktur der tannleger og tannhelsesekretærer er på lag, med god dialog om arbeidsoppgaver og hvordan de skal løses. Slike samtaler skal være mest mulig rett på sak og unngå det Kvalnes kalte «hint og håp» – å gi den som feiler hint om feilen for så å håpe på at det går bra. Hint og håp-strategien vil overlata til tilfeldigheter om viktig og nødvendig kursendring foretas. Det er viktig å erkjenne at jo lengre erfaring en kollega har innenfor et område, dess vanskeligere kan det være å ta opp en sak med vedkommende. Hvordan kan junior si ifra til senior?

Legg til rette på klinikken med møter, ros og ris og dialog. Et godt ytringsklima

bør gi rom for å kunne dele situasjoner som ikke er gått helt bra, og det kan anbefales å lage et system for å ha «komplikasjonsutveksling» mellom kolleger. Åpenhet og ærlighet gjelder her som ellers i omgang mellom mennesker.

Ved å være i et fellesskap med kolleger der en kan snakke om situasjoner vil man kunne motvirke effekten av «bekreftelsesfellen», dvs at man bare merker seg det som bekrefter ens egen oppfatning og overser det som gir grunn til å skifte mening. Vi må også vite om «tilskuereffekten» – jo flere som ser at noe bør gjøres eller reageres på, desto mindre er sjansen for at noen gjør det. «Alle gjør det jo, og alle vet om at dette gjøres i praksis» er ikke det samme som at det er god tannlegeetikk.

Vårt møte med Øyvind Kvalnes ble avsluttet med at han gav uttrykk for å ha fått inspirasjon til kanskje å bidra mer i Tidende om feilbarlighet og ytringsklima blant tannleger. Det håper vi han gjør.

Morten Klepp og Kirsten Halonen
NTFs råd for tannlegeetikk